

1. L'òpera de Pekin

Si bé l'òpera va néixer a Occident sota el guiatge de la Camerata Fiorentina al principi del XVII, no hem d'oblidar que Occident no va ser ni l'única ni la primera civilització a posar música al teatre. A la **Xina** es coneixen aquest tipus d'espectacles des de l'emperador Xuanzong (712-756) de la **dinastia tang**; eren obres que es representaven a la cort. Actualment existeixen més de 300 varietats d'òpera xinesa, la més coneguda de les quals és l'òpera de Pequín. Els seus inicis són al segle XIX, i es va fer extremament popular, fins al punt que es pot considerar una de les manifestacions culturals de la Xina.

Cal tenir en compte que l'ús del terme òpera per a aquest espectacle no és gaire precís des de l'òptica europea, perquè hi ha una presència notable de text declamat en forma de diàlegs. Però no s'ha de deixar de banda la gran importància de la música, la dansa, els gestos de les mans, les expressions de la cara, les inflexions de la veu, la dansa i, en general, els moviments del cos, dels quals l'espectador pot gaudir quan assisteix a una representació de l'òpera de Pequín. No hi ha posada en escena com en el teatre europeu, però en canvi es cuiden molts aspectes com el maquillatge i la caracterització dels personatges a través dels colors del vestuari: el negre representa caràcter atrevit; el blanc simbolitza la mentida; el blau caracteritza els personatges freds i calculadors; el vermell s'identifica amb la valentia i la lleialtat, i els colors daurats i platejats representen déus. En més de 100 peces, aquests personatges apareixen de manera fixa i estan molt tipificats en tres masculins i un de femení:

- **Jing.** És un personatge masculí amb una gran força de voluntat. Porta molt maquillatge.
- **Sheng.** És un altre dels personatges masculins. Presenta tres variants: guerrer, home jove o bé home gran.
- **Ch'ou.** És el darrer personatge masculí, i representa el bufó de l'obra.
- **Tan.** És l'únic personatge femení, i també presenta diferents vessants: la Tan flor (una jove alegre i una mica descarada), gran, la Tan verda (una dona jove i recta) i la Tan del cavall i l'espasa (un personatge que domina la calligrafia i alhora l'art de la guerra).

L'argument pot ser molt variat: intrigues de la cort, proeses militars, relats, històries, etc. Són obres llargues, que en alguns casos poden arribar a durar sis hores.

Pel que fa a la part estrictament musical, és important ressaltar que el timbre de les veus varia segons el paper interpretat. Així, s'utilitza el falset, sobretot en els

personatges joves (per tant, el seu ús no és exclusiu dels castrats en el Barroc europeu), la veu natural destinada als papers còmics i els personatges femenins majors, la veu trencada (per als guàrdies) i la veu greu gutural (per als personatges Jing).

ôpera masks

2. El gamelan d'Indonèsia

El gamelan és una formació instrumental del sud-est asiàtic. El nom prové de la paraula gamel (colpejar), que a l'illa de Java fa referència a l'eina o instrument amb què s'interpreta. El gamelan, doncs, és un conjunt instrumental propi de Malàisia i Indonèsia, sobretot de Java i Bali, format bàsicament per gongs, metal·lòfons i tambors, i que en molts casos --segons la regió o el tipus de funció a la qual es destina la música-- s'amplia amb altres idiòfons, flautes de bambú, cordòfons d'arc o polsats i, fins i tot, amb cantants. Els instruments no tenen una afinació del tot exacta i determinada, i els seus sistemes tonals es basen en dues escales; l'*slendro* (que utilitza una escala pentatònica) i el *pelog* (amb set tons)

Hi ha dos estils diferents d'interpretació; el suau (amb un flux de so intemporal associat al cant i la dansa) i el fort (dirigit per la percussió i amb la dansa Gaga).

A Bali, cada poble o barri té el seu propi gamelan, la composició del qual depèn de les possibilitats econòmiques del propietari.

L'estructura es basa en **frases binàries** en què cada instrument en té assignada una part: els aguts interpreten frases curtes i ràpides, mentre que els greus fan servir frases més llargues. La **percussió** porta el pes del conjunt, amb ritmes que fluctuen seguint el desenvolupament musical de l'obra.

El gamelan ha influït en la música d'Occident, sobretot a partir del segle XX, tant des del punt de vista tímbric com intervàlic. C. Debussy va tenir l'ocasió d'escoltar-lo a l'Exposició Universal de París el 1889, i se'n troben influències seves en obres com *La mer* (1905) o *Pagodes* (1903), per a piano. Altres autors, com M. Ravel, O. Messiaen i C. Orff, també han escrit obres influïdes pel gamelan. En l'actualitat, algunes companyies de teatre i circ (com ara el Cirque du Soleil) han incorporat en els seus espectacles aquest conjunt instrumental.

3. Música vocal africana

Els pobles africans han tingut tradicionalment una gran inquietud per la música vocal i sobretot per la polifonia, que pot ser més evolucionada en funció del grau de desenvolupament de les diferents tribus o comunitats.

La primera pertany a l'ètnia dels **pigmeus**, un poble de la zona equatorial. Es tracta d'una polifonia que fan servir en activitats socials molt concretes, sense cap voluntat d'espectacle. La segona és una polifonia del grup **Ladysmith Black Mambazo**, una forma coneguda pels seus concerts arreu del món i que ha actuat en diverses ocasions al costat d'artistes del panorama del *pop rock* occidental.

Una de les ètnies que viuen a la gran àrea dels boscos equatorians africans, que va de l'oceà Atlàntic a la zona dels Grans Llacs, deis pigmeus, un dels pobles més antics i peculiars d'Àfrica. Coneguts sobretot per la seva baixa estatura (la mitjana és 1,44 m) molts pigmeus són nòmades i viuen de la recol·lecció i de la caça. Hi ha diversos grups ètnics: els *bayazas*, els *bomboutis* i els *bomboutis* i els *bajas*. El territori d'aquests darrers és al Camerun.

La polifonia que practiquen els pigmeus *baka* exclou l'acompanyament instrumental, amb excepció dels instruments de percussió. Són polifonies fetes a partir d'un entramat dens de veus creades per la simultaneïtat de línies melòdiques rítmicament independents i fent servir dissonàncies. Utilitzen la tècnica del *yeyi*, que consisteix a alternar la veu de pit i la de falset, etc. Generalment les canten les dones, mentre els homes interpreten una dansa.

4. Música instrumental africana

Una de les aportacions musicals més conegudes d'Àfrica és la **dansa del ventre (raqs sharqi)**. Aquesta dansa inclou moviments del folklore egipci i de la dansa clàssica i contemporània, amb grans desplaçaments i moviments de totes les parts del cos, sobretot dels malucs. El seu origen no és clar: hi ha qui afirma que prové de les danses de l'antic Egipte (recordant les similituds entre els seus gestos i els de l'art egipci representat en els relleus); d'altres defensen - segurament és la hipòtesi més estesa - que procedeix d'un ball practicat per les sacerdotesses en els temples. A més, altres teories l'associen a les pràctiques del moment del part escampades geogràficament per les migracions del poble gitano i de grups minoritaris d'origen hindú.

Sigui quin sigui el seu origen, aquesta dansa té una llarga tradició a l'Orient Mitjà i al nord d'Àfrica. Ja des del segle VII trobem en algunes pintures imatges de ballarines en els palaus del món islàmic (malgrat la prohibició de l'islam pel que fa a la representació d'éssers humans). En els segles XVIII i XIX, es va fer popular amb les representacions que els artistes orientalistes feien de la vida dels harems de l'Imperi otomà.

Des del seu naixement, aquesta dansa ha seguit l'esquema oriental, marcat per la separació dels sexes. Hi ha poques mostres de ball oriental mixt, tot i que avui dia aquesta imposició no se segueix de forma tan estricta. En el seu origen, la dansa del ventre era ballada per una sola persona, però actualment és possible veure espectacles amb la presència de diverses ballarines. Malgrat que els seus moviments se centren en els malucs i el ventre, alternant moviments ràpids i lents, les altres parts del cos, com ara els braços, també tenen una certa importància. Els moviments lents simbolitzen la tristesa, i són ondulatoris i rotatius, diferenciats dels moviments ràpids, que expressen alegria. Tots aquests moviments es poden relacionar amb elements de la natura.

Les melodies, molt trencades i difícils de reproduir, estan basades en escales orientals. Els ritmes poden ser molt variats segons el país i la regió que interpreta aquest tipus de música.

La música de la dansa del ventre fa servir instruments de les diferents famílies. Entre els cordòfons, hi ha el llaüt, el *kanun* o el **rebab**, un instrument considerat l'antecessor del violí, ja que és de corda fregada amb arc.

Entre els aeròfons, hi ha el **nay**, que és una flauta vertical de llengüeta de canya amb el so molt dolç i el *mizmar*, que de fet són dos instruments de vent de llengüeta simple acoblats que sonen al mateix, temps i amb les mateixes notes.

Entre els membranòfons, el més conegut és la **darbouka**. Es tracta de l'instrument més característic de la música àrab, fet de fusta o ceràmica i una membrana de cuir, encara que també se'n fan de fibra de vidre o plàstic. Altres instruments són la *dahola*, semblant a la *darbouka*, però molt més gran; el *bendir*, una petita pandereta amb platerets, i els **cròtals**, que són un conjunt de quatre platerets que es col·loquen als dits. Entre els idiòfons, hi ha la **mbira**,

que té llengüetes metàl·liques flexibles unides a una caixa de ressonància de fusta.

5. La música a Oceania

Un tret general de la música popular dels territoris d'Oceania és la barreja entre la **tradició aborigen** i la **tradició cultural europea**.

D'altra banda, cal distingir les manifestacions musicals associades a certes pràctiques socials (rituals, festes, etc.) de les que es destinen a l'entreteniment.

Música nupcial de Samoa

Samoa és una illa del centre de l'arxipèlag volcànic de la Polinèsia. La principal riquesa de l'illa és la copra, de la qual s'extreu oli. Molts dels seus habitants són agricultors i viuen en tribus que conserven alguns actes socials amb una tradició ancestral. És el cas del casament, una cerimònia en què els convidats s'asseuen en cercle amb les cames creuades, untats d'oli i adornats amb perles i flors. La música fa acte de presència en diversos moments del casament.

El didjeridú

Gairebé tota la població australiana (el 90%) és d'ascendència europea, però tant a Austràlia com a les illes de l'estret de Torres també hi viuen els aborígens, que representen l'1 % de la població. Part d'aquesta comunitat viu en reserves protegides, on manté el seu sistema de vida tradicional basat en la caça i la recol·lecció, i d'altres viuen en campaments administrats pel Govern.

Les tradicions dels aborígens s'han transmès oralment i estan relacionades amb les cerimònies i les històries dels somnis. La música, la dansa i l'art aborigen han influenciat les arts contemporànies australianes. Un dels seus elements musicals més coneguts és la trompa **didjeridú**, un instrument originari de les tribus del nord d'Austràlia fet d'un tronc d'eucaliptus que ha estat foradat pels tèrmits. La seva mida pot ser molt variable, i pot arribar a tenir fins a dos metres de llargada i un diàmetre de 20 cm.

El didjeridú és un **instrument aeròfon** que no té forats (com una trompa natural), i les diferents notes s'obtenen a partir de la quantitat de pressió d'aire que pot aplicar l'interpret, que necessita una gran potència pulmonar. La tècnica d'execució varia segons les diferents àrees d'Austràlia, però té com a característica peculiar l'ús del qual es coneix com a **respiració circular**, en què

la boca fa de bossa d'aire (com si fos una gaita), la qual cosa permet a l'intèrpret tocar l'instrument al mateix temps que respira pel nas, de manera que pot fer sonar el didjeridú uns deu minuts sense interrupció.

Els moviments de la llengua i dels llavis del músic i la seva respiració contribueixen a la creació de dissenys rítmics enèrgics. El so de l'instrument és molt ric en harmònics complexos, i s'utilitza per acompanyar conjurs en moltes cerimònies, així com cançons, etc. En un principi només el feien servir els homes. Avui dia és considerat l'instrument nacional del país. Entre els intèrprets més famosos del didjeridú hi ha Djalu Gurruwiwi, Mark Atkins, Joe Geia i Charlie McMahon.

Cants cerimonials de Tahití

Tahití, l'illa més gran de la Polinèsia Francesa, es divideix en dues zones: Tahití Nui, o Gran Tahití, densament poblada i amb una forta influència cultural de la metròpoli francesa, i Tahiti Iti, una àrea més aïllada i que, per tant, ha conservat millor la cultura polinèsia tradicional.

Tahití es va convertir en un territori popular a Europa als segles XIX i XX, quan s'hi van instal·lar diversos artistes, entre els quals hi havia el pintor francès Paul Gauguin, que va trobar en la gent i els paisatges polinesis una font d'inspiració.

En la música de l'illa destaquen uns **cants llegendaris** que inicialment versaven sobre viatges pel mar, fets de guerra o esdeveniments històrics. Moltes d'aquestes cançons s'han pogut perpetuar de generació en generació gràcies a la transmissió oral. Eren cants en què un solista introduïa un tema que tot seguit era reprès pel cor. L'acompanyament instrumental es feia amb instruments de percussió com el *pahu* (un tambor de tronc de cocoter recobert de pell de tauró), de mides diferents, i el vivo (un instrument aeròfon fet amb canya de bambú), i per veus que emetien **onomatopeies** amb tècniques guturals.

6. Música de l'Amèrica del Sud: El tango i el son

El tango

Si bé no se'n pot determinar un origen exacte, es creu que el tango va néixer a **Buenos Aires** en la dècada del 1880, en un moment en què molts immigrants

europaus de classe baixa arribaven a la ciutat (en aquells moments en expansió) buscant oportunitats de fer fortuna. Aquesta nova població es va establir en els ravals de la ciutat i, lluny de casa seva i de la seva família, alguns freqüentaven els bars i els bordells.

Per aquella època, en aquests locals van començar a actuar petits conjunts musicals que interpretaven els primers tangos, que eren unes peces inspirades en les milongues de la Pampa, les cançons espanyoles (fandangos) i italianes (canzonetta) i els sons dels tambors africans (candomblé). Al començament, les cançons eren instrumentals, tocades per tríos de guitarra, violí i flauta, per al ball de parelles entrelaçades. Més tard, s'hi va afegir un instrument anomenat **bandoneó** (una espècie d'acordió petit), que és el que va donar al tango el seu so característic, i lletres que parlaven dels sentiments que els provocaven els canvis del barri on vivien, de les mares, de l'amistat entre els homes i de la traïció de les dones o dels amors impossibles. De vegades, sobretot al principi, les lletres eren vulgars i grotesques.

En general, els sectors més benestants de Buenos Aires no van veure amb bons ulls aquest ball, que consideraven molt vulgar; tot i això, els joves d'aquests sectors no van poder resistir l'entusiasme pel tango, i fins i tot el van portar a París, on va causar sensació i es va posar de moda, perquè era un ball que permetia expressar els desigs humans. D'aquesta manera, al començament del segle xx, el tango, convertit ja en un estil cantat, sortí dels prostíbuls i es popularitza entre les diverses capes de la societat.

El tango va tenir el seu apogeu en el primer terç del segle xx, amb tres nuclis rellevants: Buenos Aires, París i Barcelona. A la capital catalana, el tango va arrelar amb força per l'acceptació del públic i per la presència de cantants i compositors argentins, com ara Carlos Gardel i el trio Irusta-Fugazot Demare.

Entre els autors i músics destacats hi havia Eduardo Arolas, Aníbal Troilo, Alfredo Gobbi, Enrique Santos Discépolo i Carlos Gardel. Més tard, Astor Piazzola va modernitzar l'estil incorporant-hi elements del jazz i la samba.

El son

El **son cubà**, amb les seves variants locals (*nengon, kiribó o changui*), constitueix la columna vertebral de la música cubana i de la salsa, que és la versió nord-americana d'aquesta música. Nasqué al final del segle XIX a la part oriental de Cuba, com una fusió de trets musicals africans i espanyols, quan es va començar a conèixer a Santiago de Cuba va rebre el nom de **son montuno**. La seva instrumentació incloïa un **tres** (un instrument cordòfon derivat de la guitarra, amb tres cordes dobles), el **güiro** (un instrument idiòfon típic cubà procedent d'Àfrica, construït a partir del fruit de la planta d'aquest nom, i que s'executa raspant amb una vareta una superfície estriada) i el **bongó** (un membranòfon d'inspiració africana, format per dos petits tambors adossats, de mides diferents). A aquests instruments, s'hi van afegir posteriorment, per influència de la *trova*, una guitarra, maraques i claus, que marcaven el compàs binari sincopat (1-2-3, 1-2).

La forma del son es basava en estrofes que eren respostes amb una tornada cantada pel cor. Les lletres generalment eren humorístiques i estaven inspirades en fets de la vida quotidiana. Aquest tret es veu clarament en la cançó *Guajira Guantanamera*, composta l'any 1929 pel músic conegut com "El Diablo Wilson", que treballava en un forn de pa on els empleats, per aguantar les dures condicions de feina, tocaven i cantaven boleros i *sones* durant tota la nit.

Un dia, durant una festa d'aniversari, un grup d'aquests músics van començar a improvisar mentre esperaven els convidats, i un d'ells va llançar una floreta a una noia. Aquesta va reaccionar enfadada i un dels músics va exclamar: "Però qui s'ha cregut que és aquesta guajira de Guantanamo?" (guajira és un terme cubà per referir-se a una camperola). En sentir-ho, Wilson es va posar a improvisar alguns compassos sobre aquesta frase en un *son montuno*. Així va néixer *Guajira Guantanamera*, amb una melodia i lletres improvisades que feien burla de la presumptuositat de la noia.

Més tard, el cantant va interpretar la cançó a l'Havana, i després Joseíto Fernández i el seu grup van fer seva posant-li altres lletres.

Aquest és, doncs, un exemple de com a una cançó popular se li apliquen diverses lletres fent-la evolucionar. Alguns anys més tard, en un programa de ràdio on intervenia Joseíto Fernández, la cantant La Calandria la va cantar fent servir una lletra inspirada en la seva biografia i en la denúncia d'uns accidents del ferrocarril causats per la manca de barreres. La història de l'evolució de la lletra de *Guantanamera* va continuar, ja que la versió que després es va conèixer arreu del món prové del text *Versos sencillos* de José Martí, un dels pares del nacionalisme cubà, exaltat pel règim castrista. Aquesta versió de la dècada del 1950 va arribar als Estats Units, on el cantant de folk Pete Seeger la va adaptar per presentar-la en un dels escenaris més desitjats per tots els artistes del món:

el Carnegie Hall de Nova York. Tota una llarga història que explica com una cançó nascuda de manera improvisada ha arribat a ser coneguda arreu.

7. Música a l'Amèrica del Nord: música i indígena i música country

Música indígena de l'Amèrica del Nord

Quan es parla de la cultura indígena nord-americana es fa referència al conjunt de trets culturals propis de les ètnies ameríndies i deis inuits (establerts al nord). Tots dos pobles són descendents de pobladors procedents d'Àsia.

L'origen de les tribus que formen aquesta cultura és tan divers en el temps i l'espai que es fa molt difícil parlar de les seves manifestacions culturals com un cos homogeni. D'altra banda, també s'han demostrat certes interinfluències entre les comunitats, sigui per veïnatge geogràfic, per les relacions comercials o perquè viuen en un mateix entorn climàtic i geogràfic. Per facilitar-ne l'estudi, els antropòlegs i etnomusicòlegs han classificat aquestes cultures en unitats més grans que comparteixen alguns trets.

S'ha d'esmentar que la petjada de la cultura occidental ha impedit l'evolució, la difusió i l'expansió d'aquesta cultura; això no significa que desaparegui totalment, ja que encara avui trobem pobles indis que, si bé viuen en reserves, conserven les seves arrels. Aquesta cultura indígena va ser objecte de molts estudis durant el segle xx.

La manca d'una notació musical adequada ha fet que les manifestacions que en coneixem avui dia siguin fruit de la tradició oral: es tracta d'una música vocal i monofònica, que s'interpreta amb una tècnica de cant dur i vibrat amb tensió a la glotis i que empra el falset; les escales es basen en gammes de 4, 5 o 6 notes i els intervals més emprats són els de 2a i 3a. Per això la melodia de la veu no abasta un àmbit gaire ampli.

La música d'aquestes cultures, en general, és relativament senzilla i es vincula a funcions religioses i rituals. No consideren l'ésser humà com a artífex i creador de la música, sinó com a portador d'ensenyaments vinguts del més-enllà a través de somnis i visions.

Les lletres parlen de les guerres, els herois i els déus, sense deixar de banda la temàtica amorosa. El text no fa servir la rima o la mètrica occidental, i les conjugacions verbals no són pròpies de la parla. A més, de vegades empren síl·labes sense sentit, que en alguns casos han arribat a omplir tot el cos d'una cançó.

Pel que fa a l'estructura de les cançons, hi ha dues formes musicals. En la primera, les cançons consten de dues seccions, la segona de les quals és una variació, una elaboració o una repetició incompleta de la primera; en cada secció es presenten de tres a deu frases curtes. La segona forma inclou també dues seccions, però les melodies són molt contrastades.

Aquestes cançons van acompanyades d'una gran varietat d'instruments de la família dels aeròfons (flautes) i deis idiòfons i membranòfons. També es coneixen alguns casos d'instruments de carda rudimentaris, fets a partir d'elements naturals (troncs buits, fruites) o amb cordes col·locades en un arc.

Música country

El country és un gènere que va sorgir a les regions rurals del sud dels Estats Units. Al principi, el gènere s'anomenava **hillbilly** i, més tard, fins a la dècada del 1940, es coneixia també pel nom de **country & western** i, posteriorment, **country western**. Els antecedents d'aquest gènere es troben en la música folklòrica d'alguns països europeus (d'on provenia la immigració), el blues, la música espiritual i el gòspel, el folk mexicà (ranxera) i fins i tot la balada espanyola (malaguenya).

En el seu origen, el country utilitzava instruments cordòfons (guitarra, banjo, fiddle -un tipus de violí- i contrabaix) i aeròfons (acordió, harmònica). Després s'hi han afegit els electròfons (guitarra elèctrica, baix elèctric, teclats, *dobro* -una mena de guitarra acústica-) i steel guitar. Les tonades, senzilles i molt repetitives, eren compostes a partir de tres acords. La majoria de les cançons parlaven deis valors de la vida al camp. En la consolidació d'aquest gènere va tenir un paper important **The Carter Family**, juntament amb el cantant **Jimmie Rogers**.

Els anys quaranta, **Hank Williams** i **Pete Seeger** (aquest darrer més conegut com a músic de folk) van contribuir a la popularitat del country. Aleshores, aquest també va adquirir elements de l'emergent rock and roll, i Nashville es va convertir en la capital del gènere. Més tard, els anys seixanta i setanta, des de la

ciutat d'Austin s'impulsa un nou country, amb lletres més realistes i més elements rockers.

Avui dia, el country és una denominació molt àmplia en què s'inclouen diferents estils musicals: el **so Nashville** (proper al pop dels anys seixanta), el **bluegrass**, que està basat en ritmes ràpids i virtuoses i en què els instruments utilitzats són la mandolina, el violí i el banjo, el **western swing** (resultat d'una fusió amb el jazz), etc. Entre els noms més coneguts es poden esmentar Chet Atkins, Jim Reeves, Loretta Lynn, Johnny Cash, Willie Nelson, entre altres.

8. Músiques a Europa: El fado portuguès i música celta d'Irlanda

El fado portuguès

El fado és l'expressió més popular de la música portuguesa. El seu origen no és gaire clar: hi ha qui pensa que es remunta a les cançons dels esclaus africans, i alguns el situen al segle XIII, quan els àrabs vivien en aquests territoris, ja que té semblances amb la música popular del nord d'Àfrica en els seus prolongats (*quejidos*) i en el tractament de la vida quotidiana dels temes (desengany amorós, dolor per la pèrdua d'un ésser estimat, amor a la pàtria). I, finalment, d'altres afirmen que és un cant relativament recent (del segle XIX) que es va sentir per primera vegada en una vella taverna del barri d'Alfama; entre altres arguments, indiquen que la primera referència documentada del fado és del 1838.

Prohibit durant la dictadura de Salazar, el fado es convertí en un dels símbols de la Revolució dels Clavells de l'abril de 1974. Durant la darrera dècada del segle xx, la cantant Mísia i el grup Madredeus, van encapçalar el nou impuls que va rebre el gènere, barrejant el fado amb noves sonoritats i ritmes.

El fado representa el sentiment de frustració i fatalisme que, segons ells mateixos, defineix els portuguesos. De fet, l'etimologia de la paraula fado és equívoca, i en cert sentit pot significar 'fatalitat' o 'destí'.

Bàsicament, hi ha dues versions del fado: d'una banda, la que es pot escoltar als barris lisboetes de **Mouraria i Alfama**, interpretada tant per homes com per dones, que té bàsicament un contingut personal i sentimental. De l'altra, la de la zona de **Coimbra**, més d'acord amb la tradició universitària de la ciutat i que és cantada només per homes. Com a trets musicals destaquen la melancolia de les melodies, d'acord amb la tristor de les lletres, i un acompanyament musical simple, amb una guitarra de 6 o 12 cordes. Generalment són interpretats gairebé sempre a la nit, i en ambients recollits i íntims on la il·luminació és dèbil.

Els cantants de fados més coneguts, a part d'Amália Rodrigues (1920 - 1999), són Hermínia Silva, Dulce Pontes, Tonicha, Carlos do Carmo, Mariza, Mísia i Paulo de Carvalho.

La música tradicional a Irlanda

Una de les principals dificultats per a l'estudi de la música popular és la manca de partitures, ja que es transmet oralment. El folklore irlandès també respon a aquesta premissa. Moltes de les peces populars que es conserven són dels segles XVIII i XIX, tot i que se sap que l'origen és molt anterior.

Les cançons (cantades tant en anglès com en gaèlic) i la música de dansa han estat els gèneres predominants en la música popular irlandesa. Ens centrarem en la música instrumental i, en concret, en les danses. En primer lloc, hi figura la **carol**, una cançó d'amor introduïda pels normands. Després, hi ha la **hev**, que és una dansa en rotllana precursora de la *reel*, una dansa de ritme lleuger i d'origen escocès. El terme **fading** fa referència a unes danses associades a ocasions festives variades. Pel que fa a la **jig**, n'hi ha de tres classes: la doble, en compàs de 6/8 simple, executada també en compàs de 12/8, la *hop jig*, que es basa en el compàs de 9/8, i la *hornpipe*, de ritme més lent que el de la reel, amb una estructura AABA i compàs de 3/2, 2/4 o 4/4.

En bona part de la música popular instrumental irlandesa hi ha present la **música celta**, que va viure un important procés de recuperació a partir del 1960, amb pioners com Paddy Moloney, líder del grup **The Chieftains**, i, de manera especial, en la dècada dels anys vuitanta, sobretot a Irlanda, Escòcia i la Bretanya o en altres territoris de tradició celta, com ara Gal·les, l'illa de Man, Galícia, Astúries i alguns llocs del Canadà.

Pel que fa a la instrumentació, destaquen l'*uilleann pipe* (el sac de gemecs irlandès), que es caracteritza per l'ús d'una manxa per insuflar l'aire. El *fiddle* (violí) i el *tiompán* són instruments de corda, el primer tocat amb arc. La *buinne* és una trompeta en forma de corn, i el *corn*, corbat i de metall, possiblement un instrument que es tocava durant les caceres. L'arpa irlandesa, apareguda cap al segle XII (i designada amb el nom de *cruit* i més tard, cap al segle XIV, amb el de *cláirseach*) es va convertir en el símbol d'Irlanda. El bodhrán és un tambor amb l'estructura de fusta de freixe i la membrana de pell de cabra o cérvol, que es percut amb una baqueta. Entre els instruments d'ús comú també hi ha diversos tipus de flauta.